

I och med denna söndag avslutas jultiden. I morgon måndag börjar tiden "under året", första veckan.

Första läsningen: **Jes 40:1-5, 9-11** (*Herrens härlighet skall uppenbaras, och alla människor skall se det*)

Jesus kom med **tröst** och ännu mer tröst. Adventstidens glada och tillitsfulla förväntan är tillbaka en kort stund med dessa ord av Jesaja. Så välkomnar kyrkan Jesus vid Jordan. Vi vet att han kommer med mildhet och godhet.

Andra läsningen: **Tit 2:11-14; 3:4-7** (*Han har räddat oss med det bad som återföder och förnyar genom Den heliga anden*)

Guds nåd räddar oss. Vi lär oss att säga nej till synden (v. 12). Det låter som *avsägelserna av synden och djävulen* i dopritualet. Flera delar av denna läsning låter som citat ur kyrkans liturgi. Det var de kanske redan på Paulus tid. Stilen är högtidlig, med tydliga paralleller till acklamationer, hyllningsrop till romerska kejsare, som ansågs vara gudomliga. **Vår store Gud och frälsare** (så kallades kejsarna) är Jesus. Han gör oss rättfärdiga i dopet ("badet" i v. 5), och delar gärna sitt eviga liv med oss (v. 7).

Evangelium: **Luk 3:15-16, 21-22** (*När Jesus hade blivit döpt och stod och bad, öppnade sig himlen*)

I Lukas evangelium spelar *bön* en stor roll. Jesu offentliga verksamhet börjar och slutar hos Lukas med bön (jfr Luk 23:46). Så kommer Anden över Jesus när han står och ber (v. 21; man bad mest stående, som i vår mässa). Johannes förväntar en kraftfull Messias som kommer för att döpa med helig Ande *och eld* (v. 16). Denna eld verkar han se som Guds straffdom (v. 17; jfr Jesus i Luk 12:49-50). Bilden av helvetets eld är (som så mycket hos Döparen) från profeten Jesaja (Jes 66:24). Vatten släcker eld: Johannesdopet avsåg kanske att symboliskt skydda mot *den kommande vreden* (jfr Matt 3:7). Johannes är ödmjuk. Han kan inte ens se sig själv som Messias lägste slav (= den som knyter upp sandalerna, v. 16). Kyrkans liturgiska tjänare bör ha samma sinnelag.

Lukas uppfattar *duvan* som en konkret gestalt. Varför en duva? Gud beskrivs som örn i 5 Mos 32:11 f, dvs. örnen som *omsorgsfull förälder*. Duvans omsorg är väl känd (som hönans, jfr Luk 13:34). Den står för blidhet, trohet. Den återvänder gärna och kan därför bära brev. Efter syndaflodens slut återkom den till Noa med en olivkvist i näbben och blev så tecknet på att en ny värld hade fötts, att vredens tid var över (1 Mos 8:11). Jesus är alltså **en ny början för mänskligheten**. Hans bön öppnar himlen (v. 21). I vårt dop blir vi med honom Guds barn och tilltalas av Fadern med samma ord som han: *Du är mitt älskade barn, du är min utvalde* (jfr v. 22).

MÅNDAGEN I FÖRSTA VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Sam 1:1-8** (*Peninna brukade retas med Hanna, därför att hon var ofruktsam*)

Under tre och en halv vecka ska vi i vardagsmässorna ägna oss åt Samuelsböckerna. Böckerna berättar hur de tolv stammarna enades till ett enda rike under kung **David**. Gudsmannen **Samuel** är *kungamakare*. Tiden är 1000-talet f. Kr. Samuels tillblivelse skildras här. Hans mor Hanna hade länge förgäves hoppats att bli mor. Hon blev ett lätt offer för hån och negativa tankar och började matvägra. Elkana, hennes man, ville trösta henne men förstod henne inte. Läsaren vet hur det ska gå: *Jubla, du ofruktsamma, som aldrig har fått barn* (Jes 54:1).

Evangelium: **Mark 1:14-20** (*Omvänd er och tro på budskapet*)

I vardagsmässorna ”under året” läser vi ur Markus, Matteus och slutligen – under hösten – ur Lukas evangelium. Vi börjar nu med Markus. Vi ser här att Simon (Petrus), Andreas, Johannes och Jakob (den äldre) lämnar sina nät. De lämnar även sina sociala *nätverk*. Kallelsen till **tjänst åt det nya Gudsriket** är total och har sitt pris (jfr Mark 10:28) – arga konflikter inom familjen kan inte uteslutas. Detaljerna med kastnätet och faderns namn är del av apostlarnas levande minnen om den stund då de bestämde sig och en helt ny vardag med Jesus började. Jesu lite roliga uttryck, ”människofiskare”, glömde de aldrig. Men uttrycket är sinnrikt: en fiskare måste vara *tålmodig, uthållig och försiktig* – egenskaper som i hög grad behövs i den pastorala tjänsten åt människor! Johannes Döparens arrestering daterar hela scenen (v. 14) – Markus tar för givet att hans läsare redan känner till Döparens öde. Senare säger han något mer om denna dystra sak (Mark 6:14 f).

Ni har inte utvalt mig, utan jag har utvalt er... (Joh 15:16).
--

TISDAGEN I FÖRSTA VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Sam 1:9-20** (*Herren tänkte på Hanna och hon födde Samuel*)

Den barnlösa Hanna vänder sig till Gud i stället för att bara förtvivla. Att prästen Eli automatiskt tror att den innerligt bedjande kvinnan är full – ja, redan detta att han sitter och observerar henne – säger en del om de depraverade förhållandena i Guds hus (jfr 1 Sam 2:13 ff). Knappast någon brydde sig om att be därinne. Man festade väl och söp utanför i stället. Men Herren ser till den som kommer till hans hus för att be. Han ingriper, och den gamle prästen försäkrar henne om det. Hanna erbjuder Gud att låta sonen bli en *nasir*, en helgad man (v.11; jfr 4 Mos 6:2f; Dom 13:3-5; Luk 1:15). Vi kan be att våra söner ska bli präster. Bra! Men Gud avgör det (och pojkbarna själva!).

Evangelium: **Mark 1:21b-28** (*Han undervisade med makt*)

Det andliga mörkret, onskans makter som alltid ligger på lur, var man långt mer medveten om i antiken än i dag. Krafter som vill oss ont, som fördärvar vårt religiösa och kroppsliga liv, som gör människor till onskans tjänare eller rent självdestruktiva såg man spår av i allt, från vardagens händelser till storpolitiken (t. ex. den romerska ockupationsmakten som representant för djävulen). Jesus predikar ”med makt” (v. 22). Hans ord ledsagas av kraftfulla händelser som nu när demonen skäller som en galen hund och stör Jesu undervisning. Demonen vet vem Jesus är och försöker väl få ett sorts magiskt övertag genom att avslöja hans identitet, men detta trolleriknep stoppas direkt. Jesus gjorde ett ”överväldigande” intryck, sägs det (det grekiska ordet betyder närmast att åhörarna blev ”chockade” av hans undervisning). Vad han predikade om får vi tyvärr inte veta. Det som chockerade mest var nog den lätthet med vilken han drev ut demonen. Jesu ord ”Tig!” var som att höra Guds röst (jfr Mark 4:39; Ps 107:29). Den väckte vördnad, ja fruktan. Här var **godhet, sanning** och **styrka** kompakt närvarande. Aldrig hade man sett sådant.

Lyssna! Hör på! Var inte för stolta, ty Herren själv talar (Jer 13:15).

ONSDAGEN I FÖRSTA VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Sam 3:1-10, 19-20** (*Tala, Herre, din tjänare hör*)

En gripande scen som inte saknas i någon barnbibel. Tänk att vara ministrant, bo hos en präst och sova framför tabernaklet i kyrkan! En natt händer det – Gud talar. Eli var ingen bra förebild som präst, men Gud lär oss här att *prästen behövs om vi ska lära oss förstå Herrens kallelse*. På egen hand går man vilse i andliga frågor, och det gäller inte bara barn. Samuel skulle bli Guds *mun*, men först måste hans *öron* öppnas.

Evangelium: **Mark 1:29-39** (*Han botade många som led av olika sjukdomar*)

Guds Son är sänd till människorna för att vara *lärare* men tas genast i anspråk som deras *läkare*. Han väljer att göra båda delarna och genom sina gärningar bevisa sina ord, nämligen att Gudsriket håller på att bryta in i världen. Kristen förkunnelse bör alltid ledsagas av barmhärtighetsgärningar. Så är det t. ex. helt naturligt att vi intill många kyrkor ute i världen ser en vårdinrättning (och en skola). Varje kristen representerar Jesu budskap och har omgivningens ögon på sig, vare sig han eller hon ”missionerar” aktivt eller inte. Kom ihåg att du representerar Jesu *omsorg*, inte bara hans lära! Omsorg förväntas av dig – även de som säger att de inte tror på Gud hoppas på det. Där du vistas ska det kännas som att Herren har gått genom rummet. ”Men jag kan väl inte utföra mirakel!” säger du. Det vet du inte, och du behöver inte spekulera över det heller. Bara bry dig om andras nöd, så får du se vad som händer!

Det finns ett finstämt och djupt samspel inom oss mellan psykisk och fysisk hälsa. Simons svärmor (v. 30) kan ha burit på rädsla och motvilja mot den nye Mästaren. Det kan ha orsakat febern. Men mötet med Jesus tog bort oron. Hon mådde bättre.

Den som gör som Jesus måste kunna dra sig undan i fred för vila och bön (v. 35). *Alla söker efter dig*, säger Simon Petrus (v. 37, ordet kan också översättas "följer").

Bota de sjuka som finns där och säg till folket: Guds rike är snart hos er (Luk 10:9).
--

TORSDAGEN I FÖRSTA VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **1 Sam 4:1-11** (*Israeliterna blev slagna och Guds ark blev erövrad*)

Samuel var Israels karismatiske ledare men inte kung. Det var knappast han som leder detta slag vid Afek, ca år 1050 f. Kr. som gav filistéerna en dominerande roll i landet. Israels äldste handlar i god tro. Gud är Israels kung, han kämpar för sitt folk. De minns Guds stora gärningar under ökenvandringen och landerövringen och bär förbundsarken framför sig i striden. Men arken är bara en symbol, inte Gud. Vi får inte reducera heliga föremål (kors, bilder) till magiska skyddsmedel som vi kan förfoga över enligt egna intressen. Nederlaget behövdes. Gud ville testa folkets tro.

Evangelium: **Mark 1:40-45** (*Genast försvann spetälskan, och han blev ren*)

"Spetälska" kan i Bibeln stå för flera hudsjukdomar (t.o.m. kläder och hus ansågs kunna få "spetälska", dvs. mögel, och skulle då renas genom omständliga riter, se 3 Mos kap. 13-14). Man fruktade smitta och höll sjuka utanför städerna, där de fick ta hand om varandra. De var som levande döda. De skulle gå i sönderrivna kläder och ropa "Oren! oren!" Man såg dem som straffade av Gud. Så fick de förutom sin sjukdom bära på känslan av att vara förkastade av Gud och människor. En sådan människa slänger sig nu i smutsen framför Jesus – i samhällets och sina egna ögon är han inte heller annat än smuts och orenhet. Jesus flyr inte. I Jesus kommer Gud själv sådana utstötta människor till mötes. Han vill återge dem deras plats i Gudsfolkets "heliga sfär".

Jesu "vrede" i v. 41 är en helig vrede som riktar sig *mot sjukdomen* (eller mot demonen bakom som ansågs ha orsakat den), ja mot hela mannens situation, hans utanförskap, hans förnedring. Med samma lidelsefulla vrede driver Jesus ut *synden* ur oss så att vi åter kan vara Guds fria barn. Vi vanställer alla Guds avbild inom oss genom *synden*. Jesus återställer den i *absolutionen*. Den spetälske mannens berättelse är vår egen berättelse.

Människosonen har kommit för att söka efter det som var förlorat... (Luk 19:10).
--

FREDAGEN I FÖRSTA VECKAN "UNDER ÅRET"

Första läsningen: **1 Sam 8:4-7, 10-22a** (*De vill inte att jag, Herren, skall vara kung över dem*)

Besvikelsen vid Afek (se läsningen i går) ställde Israel inför valet att underkasta sig filistéerna eller att bilda en ordnad kungastat. ”Det fungerar inte längre att ha Herren till kung” – så tänkte man tydligen. Bibeln bär spår av debatten. Den pessimistiska synen på kungadömet märks t. ex. i Dom 8:22 f; 9:8-15; 1 Kung 5:2-3; 12:13 f; Hos 10:3f; 13:10 f. Mot detta står ”rojalistiska” texter som Dom 17:6 = 21:25; 2 Sam 5:2; 7:12-16; 23:1-5; 1 Kung 3:4-15; Ps 2:7f; 21:2-8; 72; 89:4f, 20-30; 132:11f. Monarkin höll i femhundra år. Senare intog Gud själv sin tron igen: på korset.

Evangelium: **Mark 2:1-12** (*Människosonen har makt att förlåta synder här på jorden*)

Att Jesus bevisligen ägde en auktoritet som befriade från sjukdom och besatthet reste omedelbart frågan om de botades *skuld*, ty sådana tillstånd ansågs allmänt vara straff för begångna synder. Hur ser Jesus på den saken? Frågan ställs på sin spets när det blir klart att **Jesus själv förlåter synder**, något som endast Gud har rätt till. Ingen profet, inte ens den kommande Messias, förväntades göra så. Jesu uppträdande är högst oroande, mer än skandalöst. Episoden med mannen som firas ner genom det uppbrutna taket visar människors desperata längtan efter helande och befrielse, men också kontrasten: skriftlärd som förhärdar sig eftersom de är fastlåsta, inte av sjukdom utan av sina trångsynta föreställningar om Gud. ”*Det får inte vara sant att den där läraren har sådana fullmakter*”. De tror att de resonerar teologiskt korrekt, men deras tankar styrs av *motvilja mot Guds godhet* och av en *inbiten missunnsamhet*. De är själva förlamade – andligt – men vet inte om det.

Mannen på båren möter vi även i dag – på ett annat sätt. Det är ju svårt att inte tänka på den förlamning som kan drabba *människor med skuldkriser*. Moraliska nederlag, oförmåga eller svårighet att ta ansvar för det förflutna, känslor av hopplöshet inför framtiden, allt sådant ligger tungt på hjärtat. Vi stannar. *Obiktade synder* tär på själen. De tar energi ifrån oss. Ett gott biktsamtal kan lösa oss från skuldängest.

Förslag till fredagsoffer: Vem kan jag under en stunds bön ”bära” fram för Herren?
--

LÖRDAGEN I FÖRSTA VECKAN ”UNDER ÅRET”

Första läsningen: **1 Sam 9:1-4, 17-19; 10:1a** (*Denne man skall styra mitt folk*)

Samuelsböckerna ger en negativ bild av Saul, Israels förste kung, i kontrast till David, hans efterföljare. Så är t. ex. Saul från *Gibe*, där kvinnomördarna från Dom 19 bodde. David är från *Betlehem*, där den oskyldiga kvinnan bodde. Saul är en ung, rik snygging, men hans familj kan löjligt nog inte hålla reda på sina åsnor. Gud varnade för

kungadömet (se läsningen i går) och får rätt redan nu: Saul kommer att gå emot Guds vilja och utvecklas till en paranoid despot, som till sist tar sitt eget liv.

Evangelium: **Mark 2:13-17** (*Jag har inte kommit för att kalla rättfärdiga, utan syndare*)

Vi förstår protesten i v. 16: Bibeln lär oss ju att INTE gå syndares väg eller sitta bland hädare (Ps 1:1). Som syndare betraktades självklart *tullindrivarna*. De drev in pengar åt den romerska ockupationsmakten och hade rätt att skamlöst berika sig på det. Vem de övriga syndarna (v.15) är sägs inte, men det är nog *horor* (prostituerade). De nämns ofta tillsammans med tullindrivare (t.ex. Matt 21:31). Jesus är verkligen i dåligt sällskap. Ännu värre: många sådana *följde honom* (= var hans elever) och han *åt med dem* (= var som en ibland dem). Jesus visste att det bakom rikedomens glans kan gömma sig en fattig och förtvivlad själ. Han visste om den brinnande skammen bakom de prostituerades yttre. Han förstod att onda upplevelser kunde ligga bakom landsförrädarnas livsval. Han kände också den mänskliga värme som kan hittas hos människor överallt. Den knöt han an till. Jesu svar till kritikerna (v. 16-17) ställer allt i ett annat ljus: syndarna är i Guds ögon inte onda, utan sjuka! Guds Son har kommit till världen för att rädda dem som gått vilse. Varför känner ”de rättfärdiga” inte igen sin Herres röst? Adam gömde sig i skam när Gud sökte honom i trädgården (1 Mos 3:8). Så gör de som inte tror på **nåden**. *De förstod inte att jag botade dem*, säger Gud hos Hosea (Hos 11:3) – samma profet gifte sig med en prostituerad för att visa Guds folk hur Gud älskade dem trots deras otrohet mot honom. Jesus ger oss här precis som Hosea *ett profetiskt tecken*.

Herren är nära de förtvivilade, han hjälper de modlösa (Ps 34:19).
--